

УДК 658.713 : 656.2

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ЯК НАЙБІЛЬШ ЕФЕКТИВНА ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЗАЛІЗНИЧНУ ГАЛУЗЬ

Лук'янова О. М., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

В статті наголошено про необхідність оновлення основних виробничих фондів підприємств «Укрзалізниці», що дасть змогу надавати високоякісні послуги своїм споживачам, бути конкурентоспроможними у ринковому середовищі. В статті розкрито сучасний стан залучення капітальних інвестицій у залізничну галузь за механізмом фінансового лізингу, розкрито основні переваги фінансового лізингу порівняно з кредитуванням.

Ключові слова: фінансовий лізинг, оновлення основних виробничих фондів, залізничний транспорт.

МЕХАНИЗМ ФИНАНСОВОГО ЛИЗИНГА КАК НАИБОЛЕЕ ЭФФЕКТИВНАЯ ФОРМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНУЮ ОТРАСЛЬ

Лукьянова Е. Н., к.э.н., доцент (УкрГАЗТ)

В статье отмечено о необходимости обновления основных производственных фондов предприятий «Укрзалізниці», что позволит предоставлять высококачественные услуги своим потребителям, быть конкурентоспособными в рыночной среде. В статье раскрыто современное состояние привлечения капитальных инвестиций в железнодорожную отрасль по механизму финансового лизинга, раскрыты основные преимущества финансового лизинга по сравнению с кредитованием.

Ключевые слова: финансовый лизинг, обновление основных производственных фондов, железнодорожный транспорт.

FINANCIAL LEASING MECHANISMS AS THE MOST EFFECTIVE FORMS OF INVESTMENTS IN THE RAILWAY INDUSTRY

Lukyanova E. N., Candidate of Economic Sciences, , associate professor (USA of RT)

The article noted the need for an urgent and large-scale renovation of fixed assets of enterprises "uz" in view of their critical condition. This will provide high quality services to its customers, be competitive in the market environment. In the article the current state of capital attracting investment in the rail industry on the mechanism of financial leasing. The basic mechanism for the customer's property and leasing company that will deliver it. The main advantages of financial leasing as compared to long-term lending, the most favorable is the longer term of the lease agreement, which, as a rule, exceeds the duration of the loan agreements, to reduce the size of the annual lease payments in comparison with similar credit.

Keywords: financial leasing, renovation of fixed assets, railway transport.

Постановка проблеми. У сучасних умовах лізинг варто розглядати з 2 позицій: з одного боку, як ефективний вид фінансування капітальних вкладень; з іншого боку, як форму реалізації промислової продукції. Гострі проблеми в економічному становищі держави та її нестабільність все більше зумовлюють розвиток проблеми пошуку варіантів фінансування розвитку виробництва, одним із яких є лізинг. Розвиток лізингу є актуальним для України і підтвердженням цього є те, що українська економіка характеризується високим ступенем зношеності основних фондів. При цьому суб'єкти господарювання змушені фінансувати інвестиції переважно із власних коштів, оскільки кредити банків, інші джерела зовнішнього фінансування складають порівняно невеликий відсоток від загального обсягу капітальних вкладень в економіці.

В Україні розвиток лізингових відносин значно відстає від світової практики, що пов'язано з недостатньою розробкою теоретичних питань і недооцінкою його значення у розвитку реального інвестування.

Враховуючи, що держава майже не виділяє коштів з бюджету на оновлення основних засобів, важливу роль на підприємствах залізничного транспорту відіграють основні кошти. Однак, виходячи з критичного рівня зношеності основних фондів у залізничній галузі та відсутності коштів на оновлення фондів, використання фінансового лізингу як джерела оновлення основних фондів є доцільним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасний стан і перспективи розвитку фінансового лізингу розглядалися у наукових працях Годованець О.[1], Горбатенко О. [2], Ментух Н. [3] та інших. Однак проблема використання

фінансового лізингу в залізничній галузі для оновлення основних фондів потребує подальшого вивчення і дослідження.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. В Україні на сьогоднішній день склалися основні передумови розвитку лізингу: створено основу інфраструктури ринку лізингових послуг; сформовано первинну законодавчу базу щодо врегулювання лізингової діяльності; організаційно оформлено методичні основи з побудови взаємовідносин суб'єктів лізингової діяльності. Проте слід зауважити, що сформовані елементи ринку лізингових послуг та лізингової діяльності загалом не забезпечують ефективного і раціонального використання лізингу як інструменту відтворення засобів виробництва на вітчизняних підприємствах. В першу чергу, це пов'язано з недосконалістю теоретичного підґрунтя для визначення сутності та видової характеристики лізингових операцій. Саме це унеможливає теоретичне дослідження та практичне застосування лізингу як дієвого інструменту оновлення засобів виробництва не лише окремих підприємств, а й національного господарства загалом. Крім того, це перешкоджає дієвому врегулюванню лізингових відносин.

Мета дослідження. Метою статті є вивчення сучасного стану використання фінансового лізингу як ресурсу оновлення основних фондів підприємств залізничного транспорту.

Основний матеріал дослідження. Після заяви Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) про широкі можливості фінансового лізингу для українських підприємств, цим механізмом вирішила скористатися Укрзалізниця. Залізнична галузь впроваджує лізингові схеми для закупівель нових вантажних вагонів, в першу чергу, найбільш затребуваних на ринку.

Фінансові умови лізингу є більш стабільними, ніж умови кредитних договорів - на відміну від процентних ставок за кредит, ставки лізингу залишаються незмінними протягом усього терміну дії договору [4].

Механізм фінансового лізингу, на відміну від кредитування, не вимагає додаткових гарантій, застави майна з боку Укрзалізниці. Крім цього, сьогодні банки неохоче видають довгострокові кредити, а за лізинговою схемою інвестиційні кошти залучаються на термін, що перевищує термін дії кредитних договорів. Це дозволяє зменшити розміри щорічних лізингових платежів порівняно з розрахунками за кредитами.

Придбання рухомого складу за механізмом фінансового лізингу фахівці Укрзалізниці називають ефективною формою залучення капітальних інвестицій у галузь, потреба у яких перевищує наявні у галузі обігові кошти.

Постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2011 року була затверджена «Програма оновлення локомотивного парку залізниць України на 2012-2016 роки». Згідно з програмою, в п'ятирічний термін перевізнику необхідно замінити 509 старих електровозів. У головному фінансовому управлінні «Укрзалізниця» заявляють, що власних оборотних коштів у підприємства вистачає лише на 10% від потреби на оновлення парку рухомого складу, тому й були реалізовані механізми використання кредитних коштів та фінансового лізингу [5].

Термінове і масштабне оновлення парку залізничної техніки з урахуванням приблизно 90 % амортизації критично важливо для подальшої діяльності.

Із використанням механізму фінансового лізингу у поточному році для підпорядкованих Укрзалізниці державних підприємств планується придбати 5 тис. піввагонів. Зокрема, з них 3 тис. одиниць для ДП «Укрспецвагон» (Українського державного центру з експлуатації спеціалізованих вагонів) та 2 тис. одиниць для ДП «Дарницький вагоноремонтний завод» [6].

Найбільші замовлення на придбання електровозів зробили Донецька залізниця (14,05 млрд гривень), Одеська залізниця (4,08 млрд гривень) та Львівська залізниця (3,94 млрд гривень).

В тендерах на закупівлю техніки для залізниць приймали участь три фірми "Прем'єр Лізинг", "Альянс лізинг" та "ОТП лізинг", серед яких "Прем'єр Лізинг" надала найліпші умови, а саме запропонувала лізинговий відсоток у розмірі 9,5%, в той час як фірми "Альянс лізинг" та "ОТП лізинг" пропонували дорожчі електровози та більший лізинговий відсоток – 12% [7].

Договори з лізингодавцем на придбання вантажних піввагонів укладені терміном на 7 років. Загальна вартість предмета закупівлі включає в себе вартість предмета лізингу та суму витрат лізингодавця, пов'язаних з виконанням договорів лізингу [8].

Для галузі найбільш вигідно було б здійснювати закупівлю рухомого складу за прямим договором поставки, тобто за власні кошти, але їх не вистачає – заявили у головному фінансово-економічному управлінні Укрзалізниці. Із отриманого галуззю доходу першочергово кошти спрямовуються на виплату зарплати працівникам – 36%, відрахувань до бюджету і цільових фондів – 24%, на заходи і забезпечення безпеки руху – 27%, таким чином на оновлення основних засобів залізниці України мають змогу спрямувати лише 8-10% власних коштів. Окрім того, не виконується ст.10 Закону України «Про залізничний транспорт» щодо придбання рухомого складу за кошти з держбюджету. Тому залізничники залучають

інвестиції шляхом кредитування чи через механізм фінансового лізингу.

Спеціалісти Укрзалізниці називають фінансові умови лізингу більш стабільними, ніж умови кредитних договорів: протягом всього строку дії договору залишаються незмінними, на відміну від кредитного договору, де відсоткові ставки за кредит періодично змінюються, залежно від кон'юнктури ринку банківських послуг.

Механізм фінансового лізингу, на відміну від кредитування, не вимагає додаткового забезпечення (гарантій, застави майна тощо) з боку Укрзалізниці. Окрім цього, сьогодні банки не охоче видають довгострокові кредити, а за лізинговою схемою інвестиційні кошти залучаються на термін, який перевищує строк дії кредитних договорів. Це дозволяє зменшити розміри щорічних лізингових платежів порівняно із розрахунками за кредити. Фінансовий лізинг створює можливості для залучення інвестиційних коштів на більш тривалий строк, тобто строк дії договору лізингу, який, як правило, перевищує строк дії кредитних договорів, що дозволяє зменшити розміри щорічних лізингових платежів в порівнянні з аналогічними кредитними;

Для Укрзалізниці застосування механізму фінансового лізингу, порівняно з кредитуванням, має низку переваг. А саме:

- можливість сплати лізингових платежів у міру одержання доходів від робіт або послуг, які виконані за допомогою цих об'єктів лізингу,
- відсутність необхідності довготривалого фінансування виробництва об'єктів лізингу;
- не відбувається одночасне вилучення об'єктів лізингу у великих розмірах;
- лізинг надає лізингоодержувачу більш вагомий правовий статус, ніж статус позичальника при одержанні кредитних ресурсів: лізинг не погіршує можливості Укрзалізниці щодо одержання додаткових кредитів та позик;
- основні засоби, які передані у фінансовий лізинг, включаються до складу основних засобів лізингоодержувача, тобто він є їх балансоутримувачем.

Висновок. На сьогоднішній час, враховуючи відсутність у підприємств залізничного транспорту власних коштів та їх тяжке фінансове становище, розвиток лізингу є практично єдиною можливістю придбання необхідного обладнання машин та інших основних засобів.

Застосування лізингових технологій в умовах браку власних коштів для оновлення основного капіталу підприємств «Укрзалізниці» також дасть змогу надавати високоякісні послуги своїм споживачам, бути конкурентоспроможними у ринковому середовищі та сприяти гармонійному розвитку економіки України в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Годованець, О. Сучасний стан і перспективи розвитку фінансового лізингу в Україні / О. Годованець, Б. Башуцький // Наука й економіка. - №1. – 2011. – С. 18-25.
2. Горбатенко, О. Проблеми та перспективи розвитку лізингових відносин в Україні / О. Горбатенко / [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_2/Gorbatenko.pdf
3. Ментух, Н. Ф. Лізинг в окремих сферах господарювання / Н. Ф. Ментух // Адвокат. – 2012. – № 9. – С.29-32.
4. Техніку для української залізниці будуть купувати в лізинг [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://tsn.ua/groshi/tehniku-dlya-ukrayinskoyi-zalznici-budut-kupuvati-v-lizing-306828.html>
5. Оновлення локомотивного парку через лізинг доведе «Укрзаліницю» до банкрутства – экс-міністр [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://newsradio.com.ua/2013_09_04/Onovlennja-lokomotivnogo-parku-cherez-l-zing-dovede-Ukrzal-znicju-do-bankrutstva-eks-m-n-str/
6. Механізм фінансового лізингу на сьогодні найбільш ефективна форма залучення інвестицій в залізничну галузь [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/page-9/354434/
7. Залізниці замовили лізингової техніки на 22 мільярди [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2013/08/5/388419/>
8. УЗ отримала у лізинг локомотиви за дуже низькими ставками – експерт [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/593625-uz-otrimala-ulizing-lokomotivi-za-duje-nizkimi-stavkami-ekspert.html>

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Дейнека О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*